

Maar als hij de scharen ziet klimt hij op naar de berg...

En daar, op de berg, met de leerlingen om zich heen, onderricht Jezus de scharen. En het begin van zijn onderricht, het begin van de Bergrede, dat is eigenlijk een lied. Psalmwoorden zijn het. Profetenwoorden. Het is een lied van hoop op een wereld waar niet het recht van de sterkste geldt. Het is een lied van hoop op een wereld waar alle tranen zullen worden afgewist. Het is een lied van hoop. Een lied van verlangen. En het is meer dan dat. Het lied is ook belofte. Toezegging.

Zalig wie arm zijn aan geestesadem omdat van hen is het koninkrijk der hemelen.

Zalig wie treuren...

Zalig de zachtmoedigen...

In de viering van Allerheiligen, waarin wij de grote en de kleine heiligen gedenken die ons zijn voorgegaan, wordt dit lied gezongen. Elk jaar opnieuw. Door de eeuwen heen. Een eerbetoon aan al die mensen die zo hebben geleefd dat de wereld er een mooier oord van werd. Een eerbetoon aan al die mensen die warmte en kleur aan ons leven hebben gegeven. Door hun passie. Hun moed. Hun vasthoudendheid. Hun tranen. Hun leed. Hun liefde. Heiligen van ver weg en van lang geleden misschien, die de wereld hebben veranderd en die ook ons nu inspireren en bemoedigen. En heiligen van dichtbij. Uit ons eigen leven. Die door wie zij waren en door wat zij deden ons leven goed en mooi hebben gemaakt.

Een eerbetoon. Soms mag ik in mijn gesprekken met mensen iets daarvan zien. Je zou van rouwverwerking kunnen spreken. Maar dat klinkt zo maakbaar. Alsof je het doet en dan ben je klaar. In het Duits noemen ze het Trauerarbeit. Want arbeid is het. Zoals het heel actieve verzamelen van herinneringen aan het hele leven van de geliefde overledene. Het zo weer toegankelijk maken van het hele leven met de ander, zeker daar waar de laatste tijd met hem of haar zwaar was. Een heel trouw zoeken naar de hele mens die de ander was. Of het

heel actieve zeven van de erfenis die men van een overledene heeft meegekregen. Uitgesproken en verzwegen verhalen en geschiedenissen. Manieren van omgaan met elkaar. Liefde en onmacht. Zeven. Uitzeven. Wat dient het leven? Wat neem ik mee? En wat mag ik achterlaten? Of het eerbiedigen van wat de ander heilig was. En daar dan zelf – misschien op heel andere, eigen, wijze – vorm aan geven. Of: boosheid niet ontkennen. Boosheid op de ander. Of om hoe het gegaan is. Om wat er níet was. De ander serieus nemen en naar verbinding zoeken door eigen boosheid serieus te nemen. Of een poging om alsnog af te ronden wat openbleef in het leven van de ander of in de relatie met de ander. – Rouw heeft vele gezichten.

En tegelijk is er veel normativiteit als het gaat om rouw. Vaste voorstellingen hoe rouw eruit hoort te zien en vaste verwachtingen over hoe je hoort te rouwen en wanneer je er ook weer mee klaar dient te zijn. Daar waar de eigen rouw andere wegen volgt, kan rouw een eenzaam proces zijn.

En dan dit jaar. Corona heeft voor velen nabijheid bemoeilijk of onmogelijk gemaakt. Corona heeft voor velen het afscheid nemen bemoeilijkt. En corona maakt rouwen voor velen nog eenzamer dan het toch al is.

De zaligsprekingen. Het grote lied van hoop en van verlangen naar een andere wereld. Een eerbetoon voor wie voor ons hebben geleefd en geliefd en geleden. En tegelijk een hart onder de riem voor hen die zich nu inzetten voor een leefbare wereld. En een bemoediging voor ons. Ik sta even stil bij een aantal verzen van dit lied.

Zalig wie arm zijn aan geestesadem, omdat van hen is het koninkrijk der hemelen... Arm zijn aan geestesadem. Dat betekent: afhankelijk zijn. Weten dat je afhankelijk bent.

Voor mijn gevoel ligt hier één van de grote uitdagingen van deze tijd. Corona raakt ons omdat corona nabijheid zo lastig maakt. En wij ervaren en beseffen nu zo zeer hoe wezenlijk nabijheid voor ons mensen is. Corona raakt ons omdat corona ons afsnijdt van onze bronnen. Van datgene dat ons dierbaar is. Van datgene dat ons voedt.

Maar ik denk dat corona ons ook raakt omdat dit virus aan ons mensbeeld raakt. Aan ons onuitgesproken mensbeeld hier in Nederland en in de westerse wereld. Aan het beeld van onze onafhankelijkheid. Aan het beeld van de mens die boven de natuur staat en die de

natuur beheerst. Aan het beeld van onze onkwetsbaarheid. Het beeld is een illusie. Altijd al. Daar waar bijvoorbeeld ziekte en dood in het leven van mensen inbreken, werd dat altijd al pijnlijk zichtbaar. Maar tegelijk was het doorgaans alleen het individuele leven dat ruw werd verstoord. De maatschappij als geheel ging gewoon door en de collectieve illusie bleef overeind. Met als gevolg dat wie het zwaar had in het leven, wie behoeftig was, vaak het gevoel had buiten de gezonde en gelukkige normaliteit te staan. Nu wankelt voor mijn gevoel het hele beeld van onafhankelijkheid en onkwetsbaarheid. Maatschappij breed. Dat is confronterend. Is het ook een kans? Zou een onder ogen zien van onze kwetsbaarheid ons kunnen helpen om als maatschappij kwetsbaren niet langer uit te sluiten? Zou het onze angst doen afnemen? Zou het ons helpen om wie lijden nabij te zijn? Zalig wie arm zijn aan geestesadem, omdat van hen is het koninkrijk der hemelen...

Zalig de zachtmoedigen, omdat zij de aarde zullen beërven. De toekomst van onze aarde, de leefbaarheid van onze aarde, hangt ervan af. Van onze houding. De zachtmoedigen. Die niet gehaaid zijn. Die niet ten koste van de aarde opkomen voor zichzelf. Die kunnen geven en kunnen laten omdat zij niet alleen met voorzorgen bezig zijn. De zachtmoedigen. Wij hebben hen nodig. Al is het misschien nodig om de zachtmoedigheid wat te kwalificeren of aan te vullen met een ander woord van Jezus: 'slim als de slangen en simpel als de duiven'.

Zalig de reinen van hart omdat zij God zullen zien. De reinen van hart. Dat zijn niet mensen die geen donkere kant in zich hebben. De reinen van hart zijn mensen die hun donkere kant onder ogen durven te zien. Die eraan werken. Die integer zijn. Hoe belangrijk zijn de reinen van hart niet in een wereld waar je met schaamteloosheid zo ver kunt komen...

Zalig wie worden vervolgd vanwege gerechtigheid, omdat van hen is het koninkrijk der hemelen. Ik denk bijvoorbeeld aan de vrouwen in Wit-Rusland. En aan hun moed.

De zaligsprekingen. Eerbetoon. Hart onder de riem. Maar ook oproep tot solidariteit. Oproep om zelf moedig te durven zijn. Bemoediging om zelf mensen te zijn die de wereld tot een mooier oord maken. Bemoediging om zelf zacht te mogen zijn. Om kwetsbaar te mogen zijn.

En de zaligsprekingen zijn belofte. Ik ga afsluitend nog even terug naar de Trauerarbeit waarmee ik begon. Zalig wie treuren, omdat hun troost zal worden toegeroepen. De zaligsprekingen zijn ook belofte. Belofte, die ons kan dragen, ook al overstijgt de belofte ons

en ons geloof. Bijbelse beloftewoorden dat het niet afhangt van onszelf. Ons zoeken om recht te doen aan een geliefde ander wordt omvat en gedragen door de grote beloftewoorden dat God de ander, heel de ander, heel diens leven, in Zijn hand geborgen houdt. Onze pijn om het leed van een geliefde ander wordt omvat en gedragen door de grote beloftewoorden dat leven wordt geheeld en terechtgebracht bij God. Wij mogen ons aan het leven toevertrouwen. Gedragen door de grote beloftewoorden dat levenden en doden in Christus met elkaar verbonden zijn.

Amen

Ekklesia Leiden
Rapenburg 100
2311GA Leiden
www.ekklesialeiden.nl
info@ekklesialeiden.nl